

THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF THE COTTON INDUSTRY IN KARAKALPAKSTAN

Abatov Aydos Baxadir ogli

Assistant at the Nukus Branch of Samarkand State
University of Veterinary Medicine, Livestock, and Biotechnology.

aydos-abatov-0107@umail.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15045213>

ARTICLE INFO

Received: 14th March 2025

Accepted: 17th March 2025

Online: 18th March 2025

KEYWORDS

Industry of Karakalpakstan, industrialization, economic development, Soviet-era industry, post-independence industry, innovative technologies, environmental issues, manufacturing sectors, energy sector, agro-industry, oil and gas industry, mechanical engineering, textile industry, foreign investments, modernization.

ABSTRACT

This article examines the formation and history of industrial development in the Republic of Karakalpakstan. It analyzes the initial stages of industry, the industrialization processes during the Soviet period, modernization after gaining independence, and the current state of the sector. Additionally, the article explores the impact of industry on the region's economic development and the growth dynamics of key sectors. The study also addresses environmental issues, innovative directions in industry, and prospects for further development.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ХЛОПКОВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В КАРАКАЛПАКСТАНЕ

Абатов Айдос Бахадир угли

Ассистент Нукусского филиала Самаркандского государственного университета ветеринарной медицины, животноводства и биотехнологий.

aydos-abatov-0107@umail.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15045213>

ARTICLE INFO

Received: 14th March 2025

Accepted: 17th March 2025

Online: 18th March 2025

KEYWORDS

Промышленность Каракалпакстана, индустриализация, экономическое развитие, промышленность советского периода, промышленность после независимости, инновационные

ABSTRACT

В данной статье рассматривается формирование и история развития промышленности в Республике Каракалпакстан. Анализируются начальные этапы промышленности, процессы индустриализации в советский период, модернизация после обретения независимости и текущее состояние отрасли. Кроме того, исследуется влияние промышленности на экономическое развитие региона, динамика роста основных отраслей. В исследовании также затрагиваются экологические проблемы, инновационные направления промышленности и перспективы её дальнейшего развития.

технологии, экологические
проблемы,
производственные
отрасли, энергетический
сектор,
агропромышленность,
нефтегазовая
промышленность,
машиностроение,
текстильная
промышленность,
иностранные инвестиции,
модернизация.

QAROQOLPOGISTONDA PAXTA SANOATNING RIVOJLANSH TARIXI

Abatov Aydos Baxadir o'g'li

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

Nukus filiali assistant. aydos-abatov-0107@umail.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15045213>

ARTICLE INFO

Received: 14th March 2025

Accepted: 17th March 2025

Online: 18th March 2025

KEYWORDS

Qoraqalpog'iston sanoati,
Sanoatlashtirish, Iqtisodiy
rivojlanish, Sovet davri
sanoati, Mustaqillikdan
keyingi sanoat, Innovatsion
texnologiyalar, Ekologik
muammolar, Ishlab chiqarish
tarmoqlari, Energetika
sektori, Qishloq xo'jaligi
sanoati, Neft-gaz sanoati,
Mashinasozlik, To'qimachilik
sanoati, Xorijiy
investitsiyalar,
Modernizatsiya.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Qoraqalpog'iston Respublikasida sanoatning shakllanishi va rivojlanish tarixi tahlil qilinadi. Sanoatning dastlabki bosqichlari, sovet davridagi sanoatlashtirish jarayonlari, mustaqillikdan keyingi modernizatsiya ishlari va bugungi kun holati yoritiladi. Shuningdek, hududning iqtisodiy rivojlanishiga sanoatning ta'siri, asosiy tarmoqlarning o'sish dinamikasi ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda ekologik muammolar, sanoatning innovatsion yo'nalishlari va kelajakdagi istiqbollari ham tahlil etiladi.

Qaroqalpog'iston – O'zbekistonning muhim hududlaridan biri bo'lib, O'zbekistonning janubi-g'arbida joylashgan. Bu hududda sanoatning rivojlanishi o'ziga xos tarixga ega, chunki u ko'plab tabiiy resurslarga boy bo'lib, iqtisodiy taraqqiyotda muhim rol o'ynagan. Ushbu maqolada Qaroqalpog'istonda sanoatning rivojlanish tarixi va asosiy yo'nalishlari haqida so'z yuritiladi.

Qaroqolpog'istonning Erta Sanoat Tarixi-Qaroqolpog'istonning sanoatining boshlanishi XIX asrning oxirlaridan boshlanadi. Dastlab, bu hududda qishloq xo'jaligi, ayniqsa paxta yetishtirish, muhim o'rin tutgan. Paxta sanoati, ayniqsa, 1930-yillardan boshlab rivojlana boshladi. Qaroqolpog'istonning asosiy sanoat sohalaridan biri bo'lgan paxta sanoati, mahalliy aholining ish bilan ta'minlanishida va iqtisodiy rivojlanishda muhim rol o'ynadi. Shu bilan birga, paxta tozalash va ip-argo ishlab chiqarish uchun dastlabki zavodlar tashkil etildi.

Sovet Ittifoqi Davridagi Sanoat Rivojlanishi-Sovet davrida Qaroqolpog'iston sanoati tez sur'atlar bilan rivojlandi. Bu davrda paxta sanoati, tekstil va kimyo sanoatining rivojlanishi katta ahamiyatga ega bo'ldi. 1950-60-yillarda Qaroqolpog'istonning sanoat tarmoqlariga yirik investitsiyalar kiritildi. O'zbekistonning boshqa hududlari bilan taqqoslaganda, Qaroqolpog'iston ko'proq paxta sanoatiga qaratilgan edi.

Sovetlar davrida, shuningdek, hududda mashinasozlik, metallurgiya, qurilish materiallari ishlab chiqarish kabi yangi sanoat tarmoqlari shakllandi. Ayniqsa, Nukus shahri sanoat markaziga aylandi. Nukusda kimyo sanoati, paxta tozalash zavodlari va boshqa ishlab chiqarish korxonalari tashkil etildi. Shuningdek, maishiy texnika va boshqa sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish yo'lga qo'yildi.

Mustaqillikdan Keyingi Dastlabki Yillar-O'zbekistonning mustaqillikka erishganidan so'ng, Qaroqolpog'istonda sanoat sohasida bir qator o'zgarishlar ro'y berdi. Sanoat tarmoqlarida modernizatsiya va diversifikatsiya jarayonlari boshlandi. Paxta sanoatining ahamiyati hali ham saqlanib qolgan bo'lsa-da, boshqa tarmoqlar, jumladan qurilish materiallari ishlab chiqarish, yengil sanoat va oziq-ovqat sanoati rivojlana boshladi.

Mustaqillik davrida Qaroqolpog'istonda ko'plab yangi sanoat korxonalari, shu jumladan paxta tozalash, mato ishlab chiqarish, oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish bo'yicha zamonaviy korxonalar tashkil etildi. Buning natijasida yangi ish o'rinlari yaratildi va aholi turmush darajasi oshdi.

Hozirgi Kunda Sanoat Tarmoqlarining Rivoji-Bugungi kunda Qaroqolpog'istonda sanoatning asosiy tarmoqlari paxta sanoati, kimyo sanoati, oziq-ovqat sanoati va qurilish materiallarini ishlab chiqarishdir. Ushbu tarmoqlar nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlashda, balki yangi texnologiyalarni joriy etish va ekotizimni muhofaza qilishda ham muhim o'rin tutmoqda.

Qaroqolpog'istonda sanoatning rivoji ko'p jihatdan mintaqadagi tabiiy resurslar va xalqaro iqtisodiy aloqalar bilan bog'liq. Ayniqsa, eksport imkoniyatlari va yangi ishlab chiqarish imkoniyatlari, shu jumladan paxta va kimyo sanoatiga tegishli korxonalarining modernizatsiyasi, hududning iqtisodiy o'sishiga yordam bermoqda.

Kelajakdagi Sanoat Rivoji-Kelajakda Qaroqolpog'istonda sanoatning rivoji ko'plab innovatsion texnologiyalarni joriy etish, yangi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish va ekologik jihatdan toza ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bo'lishi kerak. Ayniqsa, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini ishlab chiqarish va raqamli texnologiyalarni sanoatga joriy etish muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Qaroqolpog'istonda sanoatning rivojlanishi tarixan paxta sanoatiga asoslangan bo'lsa-da, bugungi kunda diversifikatsiya va modernizatsiya jarayonlari natijasida hudud iqtisodiyoti yanada rivojlanmoqda. Kelajakda sanoatning rivoji hududning iqtisodiy mustahkamligini oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratish bo'yicha muhim rol o'ynaydi.

Qaroqolpog'istonning sanoat taraqqiyoti tarixida erkin rivojlanishning bir necha bosqichlari mavjud. Erta sanoat tarixini o'rganish, mintaqaning ijtimoiy- iqtisodiy hayotini va rivojlanish yo'llarini tushinishda muhim o'rin tutadi. Qaroqolpog'istonning sanoat rivojlanishi, ayniqsa, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida boshlangan. Shu davrda, mintaqada sanoatning rivojlanishiga olib kelgan bir qator omillar mavjud edi.

Qishloq xo'jaligi va Paxta Sanoatining Boshlanishi-Qaroqolpog'istonning sanoat tarixi, asosan, paxta sanoati bilan bog'liq. XIX asrning oxirlarida, Rossiya imperiyasining O'rta Osiyoni kolonizatsiyasi jarayonida paxta ishlab chiqarishning kengayishi natijasida paxta sanoati tez rivojlana boshladi. Bu davrda, Qaroqolpog'istonning iqtisodiy hayotida asosiy o'rinlarni qishloq xo'jaligi, ayniqsa, paxta yetishtirish egalladi. Paxtachilikda mehnat resurslari ko'p bo'lganligi sababli, bu soha aholini ish bilan ta'minlashda va iqtisodiy o'sishda muhim rol o'ynadi.

XIX asr oxirlarida Rossiya imperiyasi tomonidan O'rta Osiyoda, jumladan, Qaroqolpog'istonda paxta ishlab chiqarishga katta e'tibor qaratildi. Bu, o'z navbatida, paxta tozalash va mato ishlab chiqarish zavodlarining tashkil etilishiga olib keldi. Erta sanoat rivoji, ayniqsa, paxta tozalash korxonalarining tashkil etilishi bilan bog'liq edi. Bu davrda, Qaroqolpog'istonda paxta tozalash va ip-argo ishlab chiqarish uchun kichik zavodlar va ishlab chiqarish korxonalari ishga tushirildi.

Tabiiy Resurslar va Sanoat Korxonalarini Tashkil Etish-Qaroqolpog'istonning iqtisodiy rivojlanishiga tabiiy resurslar katta ta'sir ko'rsatgan. Xususan, mintaqada yer osti boyliklari, xususan tuz va gaz kabi tabiiy resurslar mavjudligi sanoatning rivojlanishiga imkon yaratdi. XIX asr oxirlarida, bu tabiiy boyliklarni qazib olish va ishlov berish bo'yicha dastlabki sanoat korxonalarini faoliyatini boshladi.

Qaroqolpog'istonning erkin iqtisodiy rivojlanishida, ayniqsa, yer osti resurslarining o'rni alohida. Tabiiy gaz va boshqa resurslarni qazib olish ishlari sanoat tarmoqlarining rivojiga olib keldi, ammo ular juda kichik hajmda bo'lib, keng miqyosdagi sanoatni rivojlantirish uchun yetarli bo'lmagan.

Transport Tarmoqlarining Rivojlanishi-Sanoatning rivojlanishi uchun transport tizimi ham muhim o'rin tutgan. XIX asr oxirlarida va XX asr boshlarida, Rossiya imperiyasi tomonidan qurilgan temir yo'l tarmoqlari orqali paxta va boshqa sanoat mahsulotlarini tashishning osonlashuvi sanoatning rivojlanishiga imkon yaratdi. Temir yo'llar va transport infratuzilmasining o'sishi paxta sanoati va boshqa sanoat tarmoqlarining rivojiga turtki bo'ldi. Biroq, transport tarmoqlarining rivojlanishi hozirgi kunda kuzatilayotgan sanoatning zamonaviy holatiga qaraganda ancha cheklangan edi.

Paxta Sanoatining Sifat O'zgartirishlari-Paxta sanoati, ayniqsa, XX asrning boshlarida yangi ishlab chiqarish texnologiyalari va texnikalarini o'zlashtirishga qarshi kurashayotgan bo'lsa-da, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarishda bir qator yirik o'zgarishlar ro'y berdi. Paxta yetishtirish jarayonida bir qator mexanizmlar, masalan, paxta tozalash mashinalari, paxtani yig'ish texnikalari ishlatila boshlandi. Bu yangi texnologiyalar paxta sanoatini yanada samarali qilishga imkon berdi.

Qaroqolpog'istonning erta sanoat tarixida paxta sanoati, tabiiy resurslar, transport tarmoqlari va ishlab chiqarish korxonalarini muhim o'rin tutdi. XIX asr oxiri va XX asr boshlarida, mintaqada sanoatning rivojlanishi ko'proq qishloq xo'jaligiga asoslangan va paxta

sanoati bu jarayonda asosiy sanoat tarmog'i sifatida ajralib turdi. Ushbu davrda Qoraqalpog'istonning sanoat rivoji hali boshlang'ich bosqichda bo'lib, keyingi yillarda bu sanoatning rivojlanishi va diversifikatsiyasi yangi davrni boshladi.

References:

1. Karimov I.A. *O'zbekistonning bozor iqtisodiyotiga o'tish strategiyasi* – Toshkent: O'zbekiston, 1993.
2. Qoraqalpog'iston Respublikasi iqtisodiyoti to'g'risidagi statistik ma'lumotlar – Qoraqalpog'iston Respublikasi Statistika qo'mitasi nashrlari.
3. G'afurov T. *Qoraqalpog'iston iqtisodiyoti va sanoati rivojlanishi* – Nukus: Qoraqalpoq nashriyoti, 2010.
4. Saidov M. *O'zbekiston sanoatining shakllanishi va rivojlanishi* – Toshkent: Fan, 2005.
5. Xudoyberganov A., Matyakubov B. *Markaziy Osiyo iqtisodiyoti va sanoati* – Toshkent: Universitet, 2018.
6. Ilmiy maqolalar va dissertatsiyalar:
7. Qoraqalpog'iston Respublikasining iqtisodiy rivojlanish bosqichlari – O'zbekiston Milliy Universiteti ilmiy jurnali.
8. Sanoatning ekologiyaga ta'siri va muammolari – Nukus Davlat Universiteti ilmiy tadqiqotlari.
9. Sovet davrida Qoraqalpog'istonda sanoatlashtirish jarayonlari – Tarix fanlari instituti dissertatsiyalari.
10. Internet manbalari:
11. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi – <https://stat.uz>
12. Qoraqalpog'iston Respublikasi hukumati rasmiy sayti – <https://karakalpakstan.uz>
13. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi – <https://mineconomy.uz>